

Resclosa i captació d'aigües de la central Manresana a la font del Violí

Gisclareny

Ubicació

Comarca:	Berguedà
Lloc/Adreça:	A la font del violí .(Ajuntament de la vila de Bagà. Plaça de Catalunya, 7 bis)
Emplaçament	Prop del molí del Puig en un revolt. Pista de Bagà a Fonts de l'Adou. PK.5 passat el molí del Puig
Alçada:	905,6
Coordenades:	
Latitud:	42.26809
Longitud:	1.81275
UTM Est (X):	402088
UTM Nord (Y):	4680225

Classificació

Número de fitxa	08093 - 27
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Obra civil
Estil / època:	Contemporani
Segle	XX
Estat de conservació	Bo
Notes de conservació:	Encara s'utilitza com a tal
Protecció	Inexistent
Accés	Fàcil
Ús actual:	Productiu
Titularitat	Privada
Titular:	08092A001090040000YR
Autoria de la fitxa	Pere Cascante i Torrella

Descripció

Captació de l'aigua potable de la vila de Bagà la qual és aprofitada també per a captar les aigües . Correspon amb una surgència d'aigües natural propiciada per l'orografia càrstica del terreny d'un equífer natural i subterrani que aflora en superfície a les Fonts de l'Adou com a punt més elevat, el bullidor de Sant Esteve com a punt mitjà i la font del violí com a darrer lloc. La captació de la canal és en forma de resclosa de ciment portland que estanca l'aigua del Bastereny i la deriva per mitjà d'una tuberia a la vila de Bagà i també a través del canal que alimenta la central hidroelèctrica del "Pendís" denominada "la Manresana" i situada a pocs Km de la vila de Bagà. Resulta ser una ampliació del canal inicial de la central de Bagà amb resclosa a Sant Joan per recollir les aigües del torrent del forat "del Pendís" i de l'equífer subterrani. El tram inicial des de la captació fins a Cal Cerdanyola transcorre de forma subterrània dins d'un túnel i mitjançant un aqüeducte volat a la vall del torrent del Forat. El canal té una longitud d'uns 10 Km fins a arribar a la central homònima. Té una amplada de 2 metres i una profunditat de 3. Encara està en ús. La resclosa té una alçada de 10,5 metres i una notable amplada.

Observacions:

Atès que correspon amb la surgència més baixa del mateix equífer que surt per les fonts del Bastareny i del "Bullidor de Sant Esteve" fa que no s'assequi mai i la vila de Bagà l'aprofita com a captació per a nodrir-se de la seva aigua potable. Va ser construït a mitjans del anys setanta quant va substituir l'antiga conducció o "aigua vella" que procedia del torrent de Rigoreixer.

Història

a captació de l'aigua potable va ser construïda els anys setanta per abastir la població de la vila de Bagà que fins aleshores s'havia nodrit de l'aigua procedent del riu Greixa a la zona coneguda com a "rigoreixer". La font del violí forma part del mateix carst que té com a sortida més alta, la denominada Font Tordera a uns 2465 m al costat del cim del Comabona (TM. De Gisclareny) i com a surgència més baixa el bullidor de Sant Esteve amb un cabal de 5 m³ i considerant-se com un sistema càrstic que aporta grans reserves d'aigua (uns 11 hm³ de reserva dinàmica de 50 hm³ del total) degut a que es troba situat a les capes més profundes del mantell del Cadí. Aquesta abundància de cabal va propiciar que abans de la guerra civil de 1936 es construís una central hidroelèctrica denominada "del Pendís" la qual no es va poder posar en funcionament fins als anys' 50. L'empresa que la va posar en funcionament va ser la CAME (Companyia Anònima Manresana de Electricidad) fundada el 1910 per tres socis (Magí Gallifa i Gomis, Angel Ferré i Grané i Lluís Vila i Miralles) i dels que el 1950 només n'hi havia dos. La central de Bagà, projectada el 1913 i construïda el 1915 aprofitant un salt del Bastereny situat a prop de Sant Joan comptava inicialment amb una potència de 465 KV i es preveia construir aigües avall de la presa que tenia una alçada de 13m. La maquinària emprada era la dels germans Chalaux que també es va utilitzar en moltes altres centrals. Cap el 1920 la Societat Manresana va créixer degut al capital dels germans Joaquim i Enric Gomis Cornet els quals es van convertir en els principals inversors ja que la seva família havia iniciat els experiments en fabricar llum a la colònia Gomis. La seva tècnica es basava en la compra de salts d'aigua poc rendibles a preus molt baixos i donar-los rendiment a partir de noves inversions. Si el salt no rendia es deixava tal i com estava, però si succeïa el contrari, aleshores es feia un nombre elevat d'inversions per a poder-ne treure el màxim de rendiment possible i es creava una empresa específica que la pogués gestionar. Així si el negoci no ruïllava no afectava a la resta de patrimoni i de negocis que la família posseïa. Aquest mecanisme de

producció va provocar que moltes centrals de la Catalunya central, especialment el Bages, el Berguedà i també al Segre. En el cas de Bagà quant els germans Gomis la van adquirir, ja estava en funcionament i en van projectar algunes millores com la de donar més alçada a la presa del Bastereny. Aquesta actuació va ser concedida per l'enginyer Ramon Alsina Rodergas i signats per Narcís Amigó. El fet que no recaigués la concessió a cap dels Gomis, propietaris de la CAME era degut a que per gaudir d'una concessió d'aigua s'havia de tenir el títol d'enginyer, cosa que no va poder ser fins el 1946 quan un dels fills; Enric Gomis i Parera, adquirí el títol d'enginyer. Cap els anys '50 a l'empresa s'hi afegí un tercer enginyer; Luís Maria Cascante i Portabella que es va convertir en el principal motor de la "Productora y distribuidora de Electricidad" a les comarques del Bages i del Berguedà. Per tal d'augmentar la producció de llum calia tenir un major cabal al riu, fet que a vegades el Bastereny podia baixar més sec. En conseqüència es van projectar pantans i embassaments i el 1946, l'enginyer de camins va fer derivar les aigües del riu de Greixa a la mateixa central. Tot i així entre els 1951 al 53 la producció de KW/hora va minvar progressivament i això va fer plantejar incorporar nous cursos d'aigua com seria el torrent del Pendís per a millorar i incrementar el cabal. El 1958 la central de Bagà disposava d'una turbina tipus francis de 700 CV. Un alternador per a corrent alterna trifàsica AEG de 640 kV a 6000 V i un transformador de 640 kVA de potència. Cascante i Portabella va aconseguir millorar les negociacions per a la compra d'uns terrenys a la zona del Puig per a construir la presa de la nova central "del pendís" situada al costat mateix de la central de Bagà amb una reclosa més alta i amb un salt de més de 95 metres. Així doncs mentre que la central de Bagà tenia un salt de 13 metres i un cabal de 2800 l per segon, la nova central del Pendís incorporava 1500 l per segon amb un salt brut de 101,5 metres i una potència de 1140 CV. A més aquest nou salt es considerava de "absoluta necesidad nacional". Cascante que va portar a terme totes les negociacions per construir aquest nou salt justificava la conveniència de "derribar o expropiar" el molí del Puig situat a 80m, cosa que no va poder ser possible i en el seu lloc es va construir un mur que evités que l'aigua anés al molí. L'expropiació amb els terrenys per on havia de passar la sèquia va ser difícil i llarga però al final es va poder portar a terme. El 1957 s'inaugurava la nova central del Pendís al costat de la central de Bagà i en reforçava la producció d'electricitat. Tenia una turbina de 1925 CV que el 1980 va ser ampliada amb una de més potent. L'empresa dels Gomis a la dècada dels '50 va decidir invertir en altres salts més cabalosos al vessant del Segre degut a que el cabal de la central del Pendís no era regular i cap el 1988 les estructures elèctriques dels Gomis van passar a FECSA llevat de la de Bagà que va continuar com a autònoma i petita empresa sota el nom de "Hidrodata" i la qual encara avui funciona com a tal.

Bibliografia

- ARROYO HUGUET , MERCEDES(2009). "Estratègies empresarials pioneres. L'electricitat al Berguedà 1901-1964" a Erol. Revista cultural del Berguedà. P. 28-35.
- ARROYO, HUGUET M (2012)."De las fábricas de luz" a la creación del sistema. La organización regional de fuerzas hidroeléctricas del Segre, 1020-1952. Simposio internacional. Globalización, innovación y construcción de redes técnicas urbanas de América y Europa. 1890-1930. Universitat de Barcelona
- .FREIXES PERICH, A (2013). Les fonts del Bastereny i l'origen del riu Llobregat, la seva capçalera i l'embassament de la Baells. Versió PDF.

